

Whitepaper

Nieuwe perspectieven voor beheer openbare ruimte

Nieuwe perspectieven voor beheer openbare ruimte

De leefomgeving staat voor complexe uitdagingen: een veranderend klimaat, de bijdrage aan een gezonde samenleving, de verdichting van steden. Deze uitdagingen en de maatschappelijk relevantie ervan zijn treffend verwoord in [Panorama Nederland](#), een visie op Nederland door de Rijksbouwmeesters. Deze visie schetst niet alleen de uitdagingen maar biedt ook een perspectief om aan de slag kunnen gaan.

Ook in de openbare ruimte zijn uitdagingen op het gebied van gezondheid en klimaat zeer urgent. Juist hier ondervindt de samenleving direct de gevolgen ervan. Anders gedacht is dit bij uitstek de plaats waarop we deze onderwerpen maximaal onder de aandacht kunnen brengen.

Dat betekent dat we op een andere manier naar het beheer van onze openbare ruimte moeten kijken. Van oudsher is dit gebaseerd op het voorkomen van kapitaalsvernietiging. Rationeel beheer met een focus op kostenbeperking. Beheerorganisaties hebben dit zelfs tot een kunst verheven. Van contractvormen tot normeringen is de gangbare ambitie doorgaans ‘schoon, heel en veilig’.

Een wel zeer beperkte kijk op de potentie van een goed groenbeheer.

Samen met partners als gemeenten, aannemers, adviesbureaus en provincie Noord-Brabant is HAS Hogeschool ‘Community of Practice’ gestart, waarin gezocht wordt naar oplossingen om het groene areaal beter te benutten. Deze white paper is een tussenstand van vijf jaar samenwerken: wat hebben we van elkaar geleerd en wat zien wij als onze uitdagingen? Wij hopen hiermee beheerders en andere professionals in de openbare ruimte te inspireren en uit te dagen om met ons aan de slag te gaan.

De samenwerking

De reden voor het oprichten van de Community of Practice is voor de HAS evident. De specialisten die de oplossingen voor morgen moeten bieden, komen voor een deel immers uit onze collegebanken. HAS Hogeschool realiseert zich ook dat zij dit niet alleen kan. Intensieve samenwerking en kennisuitwisseling met het werkveld is noodzakelijk voor de koppeling met de praktijk en het bepalen van de urgentie.

De provincie Noord Brabant en HAS Hogeschool hebben de ambitie uitgesproken om de opgedane kennis in deze trajecten te ontsluiten en te delen met het werkveld om ze zo te enthousiasmeren en uit te dagen om om deze werkwijze te implementeren.

Resultaten

Wat heeft vijf jaar Communities of Practice opgeleverd?

Collectieve groei en ontwikkeling: anders kijken

Voor de enthousiaste deelnemers aan de Community of Practice is de grootste winst de collectieve groei en ontwikkeling. Organisaties, professionals en studenten hebben anders leren kijken en handelen. Niet kostenbesparing maar maatschappelijk renedement is het uitgangspunt. Maatschappelijk beheren begint met de mindset: hoe en waar kan ik met deze openbare ruimte meerwaarde creëren?

Methodiek Maatschappelijk beheer: de basisprincipes

Tijdens verschillende sessies in de vijf jaar samenwerken in de Community of Practise is een methodiek ontstaan: de **Methodiek Maatschappelijk beheer**. De basis voor deze methodiek wordt gevormd door de Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA). Een belangrijk uitgangspunt uit deze werkwijze is dat **het maatschappelijk rendement is te realiseren daar waar de maatschappelijke vraag het grootst is**.

Handelen vanuit de maatschappelijke behoefte

Het handelen begint dus niet vanuit de openbare ruimte, maar vanuit de belangrijkste behoefte van een wijk, gebied of gemeente. Vanuit hier wordt de opgave bepaald en kan via de Methodiek Maatschappelijk Beheer worden toegewerkt naar de best renderende investering. Daarop volgt de best renderende maatregel enzovoorts.

Prioriteren

Een belangrijk onderdeel van de methodiek is het prioriteren. Door constant te focussen op de te verbeteren **omgevingskwaliteit** en de **potentieel te behalen baten** wordt er geprioriteerd. Daarnaast is de Pyramide van Maslow (hierarchy van basisbehoeften) een hulpmiddel bij het prioriteren van de opgaven.

Samengevat

Basisprincipe van de Methodiek Maatschappelijk Beheer: Met een brede inventarisatie vanuit de maatschappelijke opgaven als vertrekpunt wordt de rol van de groene openbare ruimte bepaald. De opgaven worden concreetiseerd en getrechterd door in gesprek te gaan met stakeholders. Vervolgens wordt geprioriteerd door te focussen op de te behalen baten.

Methodiek Maatschappelijk beheer: inzichten uit de praktijk

De Methodiek Maatschappelijk Beheer is al in verschillende projecten toegepast en heeft interessante inzichten opgeleverd. Hier volgen enkele daarvan:

Concrete doelstellingen? Vanuit het beheer!

Het proces om vanuit een brede analyse van de opgave naar concrete maatregelen te komen, ('top down') stopt op het moment dat er concrete doelstellingen geformuleerd moeten worden. De problematiek rondom hit-teststress bijvoorbeeld kan via de methodiek prima vertaald worden naar beleid of strategische doelstellingen. De doorvertaling naar operationele doelstellingen is echter ingewikkelder: er zijn te veel factoren die het resultaat kunnen beïnvloeden, waar geen controle op is. De rol van de beheerder met zowel kennis van het areaal als de mogelijke maatregelen blijkt cruciaal in het maken van die vertaalslag.

Participatie is essentieel om tot maatschappelijk rendement te komen

De rol van bewoners, gebruikers en organisaties is in deze methodiek essentieel. En dan niet participatie als doel op zich, maar als een noodzaak om tot maatschappelijk rendement te komen. De doelstellingen voor participatie kunnen verschillen per processtap: van meedenken tot medeverantwoordelijkheid dragen. De methodiek maakt op verschillende abstractieniveaus gebruik van de kennis van de stakeholders.

Bijvoorbeeld door bewoners te laten meedenken over de grote thema's en ze mee te laten prioriteren. Maar ook door partijen (en bewoners) aan te spreken op de verantwoordelijkheid die ze hebben in de verschillende fases van een traject. Maatschappelijk beheer voeren kan dus niet zonder maatschappelijke partners.

Aanbesteden

Maatschappelijk beheer gaat ook over het werk van en met aannemers. Een van de consequenties van maatschappelijk beheer is het verschuiven van verantwoordelijkheden. Maatschappelijk beheer en blijven op 'beeldkwaliteit' gaat niet lukken. Maatschappelijk beheren vraagt om andere KPI's.

De uitdagingen voor morgen

Natuurlijk zijn er nog veel uitdagingen waar de Community of Practice mee verder wil. Voor komend jaar staan de volgende thema's centraal, die HAS Hogeschool samen met haar partners wil oppakken:

Fysieke groene ruimte

Het sturen op maatschappelijke doelstellingen heeft directe consequenties voor de groene bouwstenen (het groene areaal). We onderzoeken de antwoorden op de volgende vragen:

- Kan er een directe relatie gelegd worden tussen bepaalde gezondheidsaspecten en bepaalde groene elementen in een bijvoorbeeld een wijk?
- Kun je met het juiste beheer deze relatie aanbrengen en of verbeteren?
- Wat is een 'robuuste groene ruimte' die ook een maatschappelijke meerwaarde heeft?

Organisatie beheer

Op het vlak van participatie, vastleggen van doelstellingen en aanbestedingen zijn er veel uitdagingen. Komend jaar staan de volgende vragen centraal in nieuwe trajecten:

- Hoe draag ik kennis over of informeer ik bewoners rondom de 'opgaven' en in hoeverre kan ik verantwoordelijkheden overdragen?
- Kan ik ambities en doelstellingen afkomstig uit de methodiek leidend laten zijn in een aanbesteding?

Rol van data

In alle processtappen, in alle bovenstaande uitdagingen spelen data een rol. Van analyses tot dashboards om te sturen op KPI's. De belangrijkste vraag is niet wat kan er met data, maar wat willen we weten! Of: welke vragen moeten wij, als specialisten in de groene wereld, eigenlijk stellen?

Meedenken of meedoen?

Nieuwe kennis ontstaat alleen als er een intensieve samenwerking is en waarbij ideeën en inzichten worden uitgewisseld. Daarom staan wij altijd open voor samenwerking. Heb je belangstelling? We gaan graag met je in gesprek.

Ook delen we onze kennis in enkele gratis webinars, met bijdragen van inspirerende gastdocenten uit het werkveld:

*In maart start het traject **Aanbesteden op ambitie** met een toegankelijk **webinar** over het gebruik van het ambitie-web, Rde CC-methodiek, bouwteam voor aanbestedingen van het groenbeheer.*

*In mei organiseren we vervolgens enkele workshops rondom **Maatschappelijk beheer van de openbare ruimte**. Kijk op has.nl voor actuele informatie.*

Heb je een andere vraag of ben je benieuwd naar samenwerkingsmogelijkheden? Neem dan contact op met:

P.vanderDonk@has.nl kartrekker van de community of practice en docent van Management van de Leefomgeving

C.deFeijter@has.nl projectleider binnen de community of practice en docent van Management van de Leefomgeving

N.Roefs@has.nl coördinator bedrijfsopleidingen

Deelnemers Community of practice

